

แหล่งประวัติศาสตร์กลาง

สมหมาย ปิ่นพุทธรศิลป์

SOMMAI@USA.COM

-----บ้านท่าวเทพกระษัตรี

ย ท่าวเทพกระษัตรีถือกำเนิดเป็นบุตรคนโตในครอบครัวท่านจอมร้างบ้านเคียน ผู้เป็นเจ้าของเมืองกลางประมาณปลายกรุงศรีอยุธยา พระยาพิลลัทธิย้านผู้เป็นสามีได้เป็นเจ้าของเมืองกลางในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตั้งเมืองอยู่ที่เกาะบ้านเคียน

การค้นหาตำแหน่งบ้านเรือนท่าวเทพกระษัตรี

ย ๑. จดหมายเหตุเมืองกลางได้ระบุไว้ว่าย ย ย "ครั้นพม่ายกมาตีปากพระไฉย กลับแล่นหนีมา ณ บ้าน แลคนซึ่งให้รักษาบ้านเรือนอยู่นั้นแล่นท่มบ้านเรือนเสียย ชาวของทั้งปวงเป็นอันตรายย มีคนเก็บรับเอาไปสิ้น" (ประสิทธิ์ย ชิดนการณและสมหมาย ปิ่นพุทธรศิลป์ ๒๕๒๕:๑๓)

เป็นข้อความในจดหมายของท่านผู้หญิงจีนมิไปถึงพระยาราชกบิตน์ที่เมืองปิ่นัง เมื่อปี พ.ศ.๒๓๒๙ (หลังเสร็จศึกกลาง พ.ศ.๒๓๒๘ แล้ว) เหตุการณ์ในช่วงที่ท่านผู้หญิงจีนกลับคืนมาที่บ้านในครั้งนั้นย ท่านผู้หญิงจีนเลวว่าผู้คนหนีภัยพม่าไปเกือบสิ้นย ท่านผู้หญิงจีนจึงได้รวบรวมผู้คนมาเสริมค่าย ณ บ้านตะเคียนไฉต่านศึกพม่า (นรภัยพิจารณา, ขุน ๒๕๑๐:๑๑๖) ความสอดคล้องต่อกันดังนี้ ตำแหน่งที่บ้านท่าวเทพกระษัตรีจึงควรอยู่ที่บ้านตะเคียน (ชาวบ้านเรียกบ้านเคียน)

ย ๒. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เสด็จถึงเมืองกลางตอนปลายสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๔๕๒ ทรงบันทึกไว้ว่า "บ้านท่าวเทพกระษัตรี ยังชื้อได้ อยู่ริมวัดพระนางสร้าง" (มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ ๒๖๐๖:๙๓) ซึ่งนายคล้อยย ทองเจริญ ผู้เคยเห็นเหตุการณ์ในวันนั้น ยืนยันว่าเมื่อก่อนบริเวณวัดพระนางสร้าง มีอาณาเขตกว้างออกไปทางทิศเหนือถึงริมคลองบางใหญ่ (สมหมายย ปิ่นพุทธรศิลป์ ๒๕๒๖:๒๔๒) บ้านท่าวเทพกระษัตรีจึงควรอยู่ด้านทิศเหนือของบริเวณวัดพระนางสร้างและควรอยู่ใกล้กับคลองบางใหญ่

ย ข้อความในแผ่นป้ายบ้านท่าวเทพกระษัตรีย ตามฉบับร่างของนายสมหมายย ปิ่นพุทธรศิลป์ย ซึ่งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตย มีมติให้ความเห็นชอบแล้ว มีดังนี้

ย "หน้าเรือนแม่หม้าย มีชามคอม้าย มีหัวก่าจับย มีต้นม่วงคล้าย มีสระหน้าบ้านย มีคูโดยรอบย มีขอบค่ายไผ่ย

คำเชิญตายายผีกลางที่บ่งบอกบริเวณบ้านท่าวเทพกระษัตรี (จีน)

ย สถานที่นี้ เดิมเป็นจวนของจอมร้างบ้านเคียนย ผู้รั้งเมืองกลางในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศย

ตกลมาเป็นมรดกของบุตรสาวคือท่านผู้หญิงจีน(ท่าวเทพกระษัตรี)ย ย ท่านผู้หญิงจีนได้สร้างค่ายไม้ตะเคียนไฉต่านศึกพม่าจนพม่าแตกพ่ายไปเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๓๒๘

ย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวย รัชกาลที่ ๖ เคยเสด็จทอดพระเนตรเมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๔๕๒ (ร.ศ.๑๒๘)

ย

บรรณานุกรม

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้ายาย ไทยรบพม่า พิมพ์ครั้งที่ ๕ ศิลปาบรรณาการ ๒๕๑๔, ๘๗ หน้า

นรภัยพิจารณา, ขุน "ประวัติท่าวเทพกระษัตรีท่าวศรีสุนทร" อนุสรณ์ท่าวเทพกระษัตรี-ท่าวศรีสุนทร หน้า ๑๑๖ โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น ๒๕๑๐ย

ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๒ ครุสุภา ๒๕๐๖, ๓๓๖ หน้า

ประสิทธิ์ย ชิดนการณ และสมหมายย ปิ่นพุทธรศิลป์ จดหมายเหตุเมืองกลาง ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ๒๕๒๕, ๒๗ หน้าอัดสำเนา

พระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ.๑๒๘ย ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์ ๒๕๐๖, ๒๙๐ หน้า

สมหมาย ย ปันพุทธศิลป์ เสริมภูมิเมืองภูเก็ต ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ๒๕๒๖, ๒๙๐ หน้า

ย สุเหราแม่หม่าเสี้ย

ย เมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว มีเศษอิฐปรากฏอยู่บริเวณที่ชาวบ้านเรียกว่า สุเหราบ้านเคียน บัดนี้มีเพียงเนินดินและคันนา มีต้นไทรกับต้นตาลอยู่บริเวณที่เป็นสุเหรายุทธสถานที่ตั้งอยู่ที่เกาะบ้านเคียน ตำบลเทพ-กระษัตรี อำเภอถลาง

ย

อนุสรณ์สถานถลางชนะศึก

ย เมื่อปี พ.ศ.๒๓๒๕ ย พม่ายกกองทัพกำลังจำนวน ๓,๐๐๐ คน มาตีเมืองถลางบ้านเคียน ท่านผู้หญิงจัน คุณหญิง พญาเทียนย พญาทองพูน และวีรชนเมืองถลางได้รับพุ่งด้านต่อกับพม่าเป็นเวลาเดือนเศษ เมืองถลางไชยยุทธวีรพิรุณสังหารพม่าเจ็บป่วยล้มตาย ๓๐๐ - ๔๐๐ คน แล้วแตกพ่ายไปเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๓๒๕ ย สถานที่แห่งนี้อยู่กลางทุ่งนาริมคลองบางใหญ่ ระหว่างเกาะบ้านเคียนกับบ้านดอน ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง

ย สุสานแม่หม่าเสี้ย

ย หินดาหนาย เป็นหินแปรที่ปักไว้ระหว่างศพบนเนินที่ชาวบ้านเรียกว่า สานแซก ซึ่งหมายถึง สุสานของมุสลิม มีหินแปรขนาด ๔ - ๕ ตารางฟุต จำนวนไม่ต่ำกว่า ๖ แทง

ย สถานที่แห่งนี้อยู่ที่บ้านเหียง ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง

ย

บ้านพระยาวิชิตสงคราม

ย ย ย ย ย ย ย ภูเก็ต ร่ำรวยทรัพยากรที่มีค่าและร่ำรวยธรรมชาติ แม้เมื่อทรัพยากรแรลลดลง ย ภูเก็ตก็มีธรรมชาติให้ชาวโลกได้ชื่นชม สถานที่ที่ธรรมชาติหลายแห่งมีประวัติศาสตร์อันควรค่าแก่ความภาคภูมิใจ ย บางสถานที่มีซากอิฐซากปูนเหลือทิ้งไว้ให้เป็นที่ถกสนทนาก็มีไม่น้อย ย ย ย ย ย ย ย กรมการเมืองภูเก็ตได้รายงานให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรี ทราบวาย กองอิฐกองปูนที่อยู่ตรงข้ามโรงเรียนบ้านท่าเรือ ตำบลศรีสุนทร อำเภอถลางวาย เป็นบ้านท่าเทพกระษัตรี วีรสตรีเมืองถลางย แต่ พลเรือโทพิศณูย ณ ถลาง รน. เขาใจว่า ที่นั่นคือ จวนและที่ว่าการเมืองถลางของพระยาถลาง(หนู ณ ถลาง) เจ้าเมืองคนสุดท้ายของถลางก่อนเปลี่ยนการปกครองมาเป็นมณฑล ย จึงได้ดูแลเอาใจใส่สถานที่นี้ไว้จนกระทั่งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ได้ค้นคว้าหาหลักฐานยืนยันได้ว่า ย กองอิฐกองปูนบริเวณนั้นเป็นศาลว่าการเมืองภูเก็ต และนิवासถานของพระยาวิชิตสงคราม(ทัต และ ลำดวน รัตนดิถถ ณ ภูเก็ต) สร้างเมื่อศึกกู้เงิน พ.ศ.๒๔๑๙ ย ย ในที่ดินมรดกของเจ้มะเจิม ผู้เป็นเจ้าของเมืองถลางท่าเรือเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๒ ย ย ย ย นุตรชายชื่อ แก้วไปเป็นเจ้าของภูเก็ตที่บ้านเกิดโฮย ย นุตรชายชื่อ ทัตไปเป็นเจ้าของภูเก็ตที่บ้านทุ่งคาย เมื่อเกิดศึกกู้เงิน ๒๔๑๙ ย ย พระยาภูเก็ตได้ย้ายจวนเมืองภูเก็ตไปที่บ้านท่าเรือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระสยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จทอดพระเนตรเมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๔๕๒ย และทรงบันทึกเอาไว้ว่า

ซากลับระหวอดพระเนตรบ้านพระยาวิชิตสงคราม จางวางเมืองภูเก็ต ที่บ้านท่าเรือ ย ย บ้านนี้ ท่านพระยาวิชิตไปสร้างขึ้นเมื่อครั้งเงินกระทำการตัวเหี้ยขึ้นที่เมืองภูเก็ต ท่านย ย พระยาวิชิตเห็นว่าจะอยู่ในเมืองภูเก็ตใกล้ภัยอันตรายมากนัย ย จึงไปสร้างบ้านขึ้นที่ท่าเรือสำหรับเป็นที่เลี้ยงไปอยู่ มีกำแพงแข็งแรงราวกับกำแพงเมือง มีโอบเสมาตัดสี่เหลี่ยม มีป้อมวางเป็นระยะ ๆ รอบย ย เตรียมรบแจกอย่างแข็งแรง ย ภายในได้ก่อตึกกรมขึ้นไว้หลายหลัง แต่ปรักหักพังเสียเกือบหมดแล้วยังเหลือพอเป็นรูปอยู่แต่ทิมแถวที่สำหรับพวกหญิงละครอยู่ ย มีสระสำหรับแม่ละครลงเล่นน้ำ.....

ย ย ย ย ย ย ย ย ประสิทธิย ชิดการณีย ประธานกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ได้ศึกษาหลักฐานต่าง ๆ กล่าวไว้ว่า สถานที่ท่าเรือนี้เคยเป็นท่าเรือใหญ่ที่ชาวต่างประเทศต้องแวะมาติดต่อกับเมืองถลาง ย บริเวณท่าเรือเคยเป็นที่อยู่ของพระยาพิมลันย ผู้เป็นสามีของท่านผู้หญิงจัน(ท้าวเทพกระษัตรี)เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๗ ที่ท่าเรือมีบ้านเรือนอยู่ราว ๘๐ หลังคาเรือน

ย ย ย ย ย ย ย ย ย จึงหวังภูเก็ตได้เห็นความสำคัญของบ้านพระยาวิชิตสงครามย จึงได้มีคำสั่งเมื่อ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาบริเวณบ้านพระยาวิชิตสงครามย ย เจ้า

เมืองภูเก็ตเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๑ งาน ๘๐ ตารางวา ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและรวบรวมวัตถุทางประวัติศาสตร์ย ย ที่ประชุมมีมติให้ สิรินพัฒน์ พันธุ์สวี เป็นผู้ออกแบบอาคารเพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ อันเป็นแนวความคิดในการเสนอการจัดตั้งย ย "พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติถลาง" ในบริเวณนี้ย ย แต่ถูกโบราณคดี กรมศิลปากร เห็นว่าย สถานที่นี้ยังไม่ได้ตรวจสอบหลักฐานทางโบราณคดีย ย ไม่สมควรสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในที่นี้ย ย

จังหวัดภูเก็ตจึงตั้งคณะกรรมการที่ดินสร้างพิพิธภัณฑสถานเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๕ย ย

กองโบราณคดีจึงได้ตรวจสอบที่ดินบ้านพระยาวิจิตรสงครามอย่างจริงจัง ย และเห็นว่าที่ดินนี้มีความสำคัญแก่แผ่นดินย จึงได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติย
ภูเก็ตจึงมีโบราณสถาน"บ้านพระยาวิจิตรสงคราม เจ้าเมืองภูเก็ต" เป็นแห่งที่ ๓
ย ย ย ย ย ย ย ย องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตได้สนับสนุนทุนในการก่อสร้างป้ายบอกสถานที่มอบหมายให้ สิริพันธ์ พันธ์เสวี
เป็นผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างอันเป็นส่วนหนึ่งของการฉลอง ๒๐๐ ปีวีรสตรีเมืองกลาง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ กิตติศัพท์การร่วมมือของทุก ๆ
คนที่ตั้งใจรักษามรดกของชาติย ภูเก็ตจึงได้รับการคัดเลือกเป็นจังหวัดดีเด่นในการอนุรักษ์มรดกไทย ประจำปี ๒๕๓๓

ย เมืองกลางบ้านดอน

สถานที่ตั้ง

ย ย ย ย ย ย ย ย เมืองกลางบ้านดอนตั้งอยู่ที่บ้านดอน ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ตย ย ตรงตำแหน่งละติจูด ๘ องศา ๑ ลิปดา ๑๓ ลิปดา
ตะวันออก และลองจิจูด ๙๘ องศา ๑๙ ลิปดาเหนือ

สภาพบริเวณ

ย ย ย ย ย ย ย ย ในบริเวณกำแพงเมืองกลางบ้านดอนมีบ้านเรือน ๓ หลังย อยู่ในสวนมะพร้าว กำแพงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า
ความยาวด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกประมาณ ๙๐ เมตร ด้านทิศเหนือและทิศใต้ยาวประมาณ ๗๐ เมตรย ชาวบ้านดอนเคยพูดพินับใหญ่อย่างน้อย ๓
กระบอก ปืนยาว ๑ กระบอกย หัวนอนโมและแร่แทนตาไลท์หรือขี้ตะกั่วจำนวนมาก (แฉล้ม พิมลเอกอักษร ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๔)ย ย ย
กำแพงด้านทิศตะวันตกติดกับทุ่งนาเคยเป็นคอกม้า นอกกำแพงด้านทิศเหนือเป็นคู (เอี้ยดย ณ กลาง ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๔)เจ้าเมืองกลางบ้านดอน

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย พงศาวดารเมืองกลางได้ระบุไว้ว่าย เจ้าเมืองกลางบ้านดอนย คือ จอมเฒ่าบ้านดอน ซึ่งเป็นพี่ชายของจอมร้างบ้านเคียน(ประชุมพงศาวดาร
เล่ม ๒, ๒๕๐๖ : ๒๔๙) หรือมีศักดิ์เป็นลุงของท้าวเทพกระษัตรี (จัน) และท้าวศรีสุนทร (มุก)

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย จอมเฒ่าบ้านดอนเป็นเจ้าเมืองกลางบ้านดอน ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา
เมื่อจอมเฒ่าบ้านดอนถึงแก่อนิจกรรม เมืองกลางจึงย้ายไปอยู่ที่เมืองกลางบ้านเคียนจนถึงปลายรัชกาลที่ ๔ จึงได้มีหลักฐานว่า พระยาถนอมสิน จันทโรจวงศ์
มาเป็นเจ้าเมืองบ้านดอน(เอี้ยดย ณ กลาง ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๔)ย ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๐๕ - ๒๔๑๒ (สุนัย ราชภัฏวาริช ๒๕๒๗ : ๘๔) พระยาถนอมสิน
จันทโรจวงศ์ย ย ย ย ย ย เป็นบุตรของพระยาณรงค์เรืองฤทธิ์ประสิทธิสงครามทับ หรือพระยาถนอมทับย จันทโรจวงศ์
เชื้อสายฝ่ายบิดาสืบเชื้อสายมาจากเจ้าพระยาสุรินทราชา(จันทร) ข้าหลวงสำเร็จราชการแผ่นดินเมืองฝั่งตะวันตก(พงศาวดารเมืองพัทลุง ๒๕๑๕ : ๓๗)
มีบุตรชายได้เป็นเจ้าเมืองกลางระหว่าง พ.ศ. ๒๓๙๐ - ๒๓๙๑ คือ พระยาถนอมฤกษ์ย จันทโรจวงศ์(ลำดับผู้สืบสายโลหิตโดยตรงจากเจ้าพระยา
สุรินทราชา(จันทร) ต้นสกุลจันทโรจวงศ์ ๒๕๐๕ : ๒)ย บุตรชายพระยาถนอมฤกษ์ย จันทโรจวงศ์ย คือ พระยาณรงค์เรืองฤทธิ์ประสิทธิสงครามหรือพระยาถนอมทับย
จันทโรจวงศ์ เป็นเจ้าเมืองกลาง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๑ - ๒๔๐๕ย (สุนัย ราชภัฏวาริช ๒๕๒๗ : ๘๓)

ย ย ย ย ย ย ย ย เมื่อพิจารณาเชื้อสายทางฝ่ายมารดาของพระยาถนอมทับย จันทโรจวงศ์ย ก็ปรากฏว่าพระยาถนอมฤกษ์ย จันทโรจวงศ์
เป็นบุตรชายของพระยาเพชรศรีศรีพิชัยสงครามรามคำแหงหรือพระยาถนอมทับย ประทีป ณ กลาง ซึ่งเป็นบุตรของท้าวเทพกระษัตรี(จัน) พระยาถนอมฤกษ์ย
จันทโรจวงศ์ จึงเป็นหลานชายของท้าวเทพกระษัตรี(จัน) ผู้สืบเชื้อสายจากพระยาถนอมฤกษ์ย จันทโรจวงศ์ คือ พระยาถนอมทับย จันทโรจวงศ์
พระยาถนอมสินจันทโรจวงศ์ และพระยาถนอมฤกษ์ย จันทโรจวงศ์ย ต่างก็สืบเชื้อสายมาจากวีรสตรีเมืองกลางสายท้าวเทพกระษัตรีหลักฐานทางด้านเศรษฐกิจ

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒ย ย เจ้าของที่ดินในบริเวณกำแพงเมืองกลางบ้านดอนชุดได้แร่แทนตาไลท์(จันงคย พิมลเอกอักษร
ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๔) แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้มีแร่ดีบุก แม้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ รอบบริเวณเมืองกลางบ้านดอนก็ยังคงทำเหมืองแร่ดีบุกสืบมานับเป็นร้อยปีมาแล้ว
ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย รอบ ๆ เมืองกลางบ้านดอนเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา ทุ่งนารอบเมืองกลางบ้านดอนมีเนื้อที่นามากที่สุดที่สุดในจังหวัดภูเก็ต
ประวัติการสำรวจเมืองกลางบ้านดอน

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย สมหมายย ปันพุทธศิลป์ ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ตย นายเสียบย ชนะศึก กรรมการกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตย ย
และสมาชิกหอพักวัฒนธรรมภูเก็ต ได้สำรวจบริเวณเมืองบ้านดอนเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๒๔ย คณะผู้สำรวจได้วัดความยาวของกำแพงที่ตั้งด้าน
เข็ยแผนผังบริเวณเมืองกลางบ้านดอน นอกจากนี้ยังทราบว่ขนาดอิฐของเมืองกลางบ้านดอนมีขนาดใหญ่มากที่สุดในจังหวัดภูเก็ต คือแต่ละแผ่นมีขนาด ๖ x ๑๗ x ๒๔
ซม.

ย ย ย ย ย ย ย ย นายจันงคย พิมลเอกอักษรย ย

นักศึกษาวิทยาลัยครูภูเก็ตที่อาศัยอยู่ในบริเวณกำแพงเมืองกลางบ้านดอนในขณะที่เตรียมดินจะปลูกอ้อยใกล้แนวกำแพงทิศตะวันออก ชุดพบกำแพงอิฐที่ฝังอยู่
พบเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๒๖ย ย อันเป็นหลักฐานให้เห็นแนวกำแพงเมืองกลางบ้านดอนชัดเจนยิ่งขึ้นการสร้างป้ายบ้านเมืองกลางบ้านดอน

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย คณะกรรมการจัดสร้างป้ายโบราณสถานและโบราณวัตถุ ๒๐๐ ปี
วีรสตรีเมืองกลางและกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตได้พิจารณาแบบป้ายแล้ว อนุมัติให้ใช้แบบป้ายของปรัชญา อาจารย์ภาควิชาอุตสาหกรรมศิลป์
สถาบัน

ราชภัฏภูเก็ต ได้รับงบประมาณจากจังหวัดภูเก็ตเป็นเงิน ๔ หมื่นบาทย สร้างในที่ดินบริจาคของนางแฉล้มย พิมลอักษร บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๔ บ้านดอน

ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ย ซึ่งบริจาคที่ดินตรงแนวกำแพงด้านทิศตะวันออกให้สร้างป้ายจำนวน ๖ คู่ ๖ ตารางเมตร
ก่อสร้างป้ายเสร็จจากการดูแลของนางสิรินพันธ์ พันธุ์เสวีเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๗

ข้อความในแผ่นป้ายเมืองถลางบ้านดอน

ย ย ย ย ย ย ย กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตได้พิจารณาข้อความและให้ใช้ข้อความในแผ่นป้ายย ดังนี้เมืองถลางบ้านดอน

ย ย ย ย ย ย ย จอมเฒ่าบ้านดอนพี่ชายจอมร้างบ้านเคียน(บิดาท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร)เจ้าเมืองถลางบ้านดอนสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ

ย ย ย ย ย ย ย พระยาถลาง (คินย จันทโรจวงศ์)เป็นเจ้าเมืองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๕ ถึง ๒๕๑๒

ภาพหุ่นบนแผ่นป้ายเมืองถลางบ้านดอน

ย ย ย ย ย ย ย นางสิรินพันธ์ พันธุ์เสวี อาจารย์ภาควิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏภูเก็ตและในฐานะประธานโครงการจัดสร้างป้ายโบราณวัตถุ ๒๐๐
ปีวีรสตรีเมืองถลาง ได้ออกแบบภาพหุ่นบนแผ่นป้ายตามแนวข้อมูลของนายสมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ เลขาธิการกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ที่ค้นได้ในขณะนั้น

ย ย ย ย ย ย ย ย ภาพหุ่นเป็นภาพพระภิกษูกำลังบิณฑบาตย แสดงให้เห็นว่าเมืองถลางบ้านดอนมีความสงบย ชาวเมืองถลางบ้านดอนช่วยกันถลุงแร่ดีบุกย
เพื่อส่งเป็นสินค้าออกหรือไว้แลกเปลี่ยนสินค้าจากต่างประเทศย ย แร่ดีบุกได้มาจากการทำเหมืองและการร่อนแร่ด้วยเลียง
दानหลังการร่อนแร่เป็นภาพชวานากำลังเก็บเกี่ยวข้าว ชวานาสวมหมวกเตยทรงหกเหลี่ยมอันเป็นลักษณะพิเศษที่คงไม่มีที่ใดเหมือน.

ย

ย บรรณานุกรม

จำนงค์ พิมลเอกอักษรย อายุประมาณ ๒๒ ปี บ้านเลขที่ ๙๕ หมู่ ๔ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ให้สัมภาษณ์ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๒๔

แจ่มย พิมลเอกอักษร (พิมลย) อายุ ๕๗ ปี บ้านเลขที่ ๙๕ หมู่ ๔ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ให้สัมภาษณ์ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓๐ย พฤศจิกายน ๒๕๒๗

ย

พงศาวดารเมืองพัทลุงย โรงพิมพ์เจริญธรรม ๒๕๑๕, ๙๓ หน้า ลำดับผู้สืบสายโลหิตโดยตรงจากเจ้าพระยาสุรินทราชา (จันทร์) ต้นสกุลจันทโรจวงศ์ แสงสว่าง
๒๕๐๕, ๖๗ หน้า

สุนัย ราชภัณฑารักษ์ย ท้าวเทพกระษัตรี โรงพิมพ์ศิริกัณฑ์ออฟเซ็ทย ย ขอนแก่นย ย ๒๕๒๗, ๙๐ หน้า

เอียดย ณ ถลาง อายุ ๗๐ ปี บ้านดอน เทพกระษัตรี ถลาง ภูเก็ต ให้สัมภาษณ์ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๒๔

ย เมืองถลางบางโรง

สถานที่ตั้ง

ย ย ย ย ย ย ย เมืองถลางบางโรงอยู่ที่หมู่ ๓ บ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ตรงตำแหน่งละติจูด ๘ องศา ๓ ลิปดา ๑๐ พิลิปดาเหนือ
และลองจิจูด ๘๙ องศา ๒๔ ลิปดา ๔๐ พิลิปดาตะวันออก

สภาพบริเวณ

ย ย ย ย ย ย ย มีแนวกำแพงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ย ย แนวกำแพงทิศเหนือและทิศใต้ยาวประมาณ ๑๒๐ เมตรย แนวกำแพงส่วนใหญ่ถูกทำลายย ย ย ย
มีเนินกำแพงเล็กน้อยปรากฏอยู่ข้างบ้านนายดลเฒ่าย ท่อทิพย์ย ย กำแพงด้านทิศตะวันตกถูกไถถมดินลูกรังย ย ย ย
กลายเป็นถนนซึ่งแยกจากถนนดินเอนไปบ้านอ่าวปอ ในบริเวณกำแพงเป็นสวนมะพร้าว ย ย ชาวบ้านปลูกเรือนอาศัยอยู่ ๓
หลังคาเรือน(บ้านที่งานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ๒๕๒๔ : ๗๗)ย นายดลเฒ่า ท่อทิพย์ พบเหรียญต่างประเทศในบริเวณกำแพง เช่น เหรียญอีสต์ อินเดีย คอมปานี
ค.ศ. ๑๘๐๔ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗ย สมัยรัชกาลที่ ๓ เหรียญ NEDER-LANDCE INDIE ค.ศ. ๑๘๕๘ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๐๑ย สมัยรัชกาลที่ ๔ (ดลเฒ่าย ท่อทิพย์
ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๗) เป็นต้น

เจ้าเมืองกลางบางโรงสกุลจันทโรจวงศ์

ย ย ย ย ย ย ย ชาวบ้านบางโรงเรียกชื่อเจ้าของบริเวณที่ดินในกำแพงนั้นว่า ย ย เจ้าคุณกลางคิน (ยีนะ วงศ์หลี่ ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๗) ย ย เป็นเจ้าเมืองกลางบางโรงระหว่าง พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๑๑ ตอนปลายสมัยรัชกาลที่ ๔ ย พระยาถลางคิน จันทโรจวงศ์เป็นพี่ชายของพระยาถลางเกตย จันทโรจวงศ์ ซึ่งเป็นเจ้าเมืองกลางเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๓๓ (สุนัยย ราชภัฏทวารักษ์ ๒๕๒๗ : ๘๔) พระยาถลางคิน จันทโรจวงศ์และพระยาถลางเกตย จันทโรจวงศ์ เป็นบุตรของพระยาถลางคิงเรือฤทธิ์ประสิทธิ์สงครามซึ่งเดิมชื่อทับย จันทโรจวงศ์ย ได้เป็นหลวงนราขัตติ ผู้ช่วยเมืองกลาง ย เมื่อบิดาถึงแก่อนิจกรรมจึงได้เป็นเจ้าเมืองกลางเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๐ - ๒๓๙๑ (สุนัยย ราชภัฏทวารักษ์ ๒๕๒๗ : ๘๓) ย ย ย ย ย ย ย พระยาถลางคิงเรือฤทธิ์ประสิทธิ์สงคราม หรือเจ้าเมืองกลางทับย จันทโรจวงศ์เป็นบุตรของพระยาถลางฤกษ์ย จันทโรจวงศ์ (ลำดับผู้สืบสายโลหิตโดยตรงจากเจ้าพระยาสุรินทราชา (จันทร์) ผู้เป็นต้นสกุล จันทโรจวงศ์ ๒๕๐๕ : ๓) ย ย ย ย ย ย ย พระยาถลางฤกษ์ย จันทโรจวงศ์เป็นบุตรของเจ้าพระยาสุรินทราชา (จันทร์) ผู้เป็นต้นสกุลจันทโรจวงศ์ย ซึ่งรัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้ออกมาเป็นข้าหลวงสำเร็จราชการแปดหัวเมืองฝั่งตะวันตก ณ เมืองกลาง (พงศาวดารเมืองพัทลุง ๒๕๑๕ : ๓๗) และพระยาถลางฤกษ์ย จันทโรจวงศ์เป็นบุตรชายของพระยาถลางเทียน ประทีป ณ ถลาง หรือพระยาเพชรศรีศรีพิชัยสงครามรามคำแหงซึ่งเป็นบุตรของท้าวเทพกระษัตรี (จัน) (สุนัยย ราชภัฏทวารักษ์ ๒๕๒๗ : ๘๒) ย ย ย ย จึงกล่าวได้ว่าพระยาถลางฤกษ์ย จันทโรจวงศ์เป็นหลานชายของท้าวเทพกระษัตรี ด้วยเหตุนี้ย ผู้สืบสกุลต่อจากพระยาถลางฤกษ์ย จันทโรจวงศ์ คือ พระยาถลางทับย จันทโรจวงศ์ย พระยาถลางคิน จันทโรจวงศ์ และพระยาถลางเกตย จันทโรจวงศ์ ต่างก็มีเชื้อสายสืบต่อมาจากวีรสตรีเมืองกลางสายท้าวเทพกระษัตรีด้วยประการหนึ่ง

หลักฐานทางเศรษฐกิจ

ย ย ย ย ย ย ย โกลบริษัทยากำแพงเมืองกลางบางโรงมีท่าเรือ ๓ แห่งย คือย ท่าเรือหลังกำแพง ท่าเรือท่าตลาดหรือท่าต้นโด และท่าเรือหลังตึกย ย ท่าเรือใหญ่มีน้ำลึกพอที่จะให้เรือใบเสากะโดง ๓ หลักรจอดเทียบท่าขนถ่ายสินค้าได้ย ย ย ย คือย ท่าเรือท่าตลาดและท่าเรือหลังตึกย ย ส่วนท่าเรือหลังกำแพงเรือใบขนาดเสากะโดง ๑ หลักรจอดเทียบท่าได้ (ยีนะ วงศ์หลี่ ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๗) ย ย ย ย ย ย ย ด้านทิศใต้ของสระน้ำเจ้าคุณกลางคินย จันทโรจวงศ์ มีร่องรอยการขุดสระดินขุด มีเศษภาชนะและแร่แทนทาลัท์หรือซีตะกรันย ย ท่าเรือทั้ง ๓ แห่งมีแร่แทนทาลัท์จำนวนมาก เมืองกลางบางโรงจึงเป็นเมืองส่งแร่ดินขุดเป็นสินค้าออก ย ย ย ย ย ย ย เจ้าคุณกลางคินย จันทโรจวงศ์มีช้าง ๒ เชือก ชื่อ พลายนิลและพลายเหมย ช่วยลากพืนจากภูเขามาเผาเป็นถ่าน (ยีนะ วงศ์หลี่ ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๗) ย ท่าเรือท่าตลาดในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นท่าเรือขนส่งสินค้าออกซึ่งคงสืบเนื่องการขนส่งสินค้าถ่านออกมาตั้งแต่อดีต ย ย ย ย ย ย ย บริเวณที่รายล้อมเป็นที่ทำนาเนื้อที่ประมาณย ๒ ตารางกิโลเมตรย ชาวนาใช้ควาย คูไถนามาตั้งแต่อดีต (ยีนะย วงศ์หลี่ ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๗) ย

ประวัติการสำรวจ

ย ย ย ย ย ย ย สมหมายย ปันพุทธศิลป์ เลขานุการกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตและนายพัฒน์ย จันทร์แก้วย ผู้ช่วยเลขานุการกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ได้ไปสำรวจบริเวณเมืองกลางบางโรงเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๔ สิ่งที่พบเห็นในครั้งนั้นคือ แร่แทนทาลัท์บริเวณท่าเรือท่าตลาดย ย ซากตึกปูนหินปะการังย ย ย สระน้ำเจ้าคุณกลางคิน จันทโรจวงศ์และกำแพงเมืองด้านทิศใต้ย ย ย ย ย ย ย วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๔ นายสมหมายย ปันพุทธศิลป์ ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ตได้นำสมาชิกหอวัฒนธรรมภูเก็ตไปสำรวจข้อมูลบริเวณเมืองกลางบางโรงเพิ่มเติมย ย ครั้งนี้พบกองอิฐฐานกำแพงทิศใต้ย ชูตพบอิฐประมาณ ๕ - ๗ ก้อนตามแนวกำแพงด้านทิศตะวันออกย ย กำแพงด้านทิศเหนือมีซากกำแพงปูนผสมหินปะการังย วัดความยาวของกำแพงทิศตะวันออกและทิศใต้ยาว ๘๐ เมตรย กำแพงทิศเหนือและทิศใต้ยาว ๑๒๐ เมตร กำแพงด้านทิศตะวันตกถูกรถไถทำเป็นถนนดินลูกรัง

การสร้างป้ายเมืองกลางบางโรง

ย ย ย ย ย ย ย กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตย ได้เสนอแนะจังหวัดภูเก็ต ผ่านทางคณะกรรมการกิจกรรมประวัติศาสตร์ ๒๐๐ ปีวีรสตรีเมืองกลางให้แต่งตั้งกรมการจัดสร้างป้ายทางประวัติศาสตร์ย ย จังหวัดภูเก็ตจึงได้แต่งตั้งนางสิรินพันธ์ พันธุ์เสวี เป็นหัวหน้าโครงการจัดสร้างป้ายโบราณสถานและโบราณวัตถุย และได้อนุมัติงบประมาณจัดสร้างป้ายเมืองกลางบางโรงประมาณ ๔ หมื่นบาท ย ย ย ย ย ย ย คณะกรรมการโครงการจัดสร้างป้ายโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้พิจารณาแบบป้ายและเห็นชอบแบบป้ายของนายปรัชญา ย อภรณ์ อาจารย์วิทยาลัยครูภูเก็ตย จึงพิจารณาอนุมัติให้สร้างย ณ บริเวณที่ดินของนายตลเถาย ท่อทิพย์ เลขที่ ๑๒๙ หมู่ ๓ บ้านบางโรง ตำบลย ย ป่าคอก อำเภอดงย จังหวัดภูเก็ตย ย ซึ่งนายตลเถาย ท่อทิพย์ ได้บริจาคที่ดินให้จำนวน ๖.๖ ตารางเมตรเพื่อสร้างป้ายเมืองกลางบางโรง

ข้อความในแผ่นป้ายเมืองกลางบางโรง

ย ย ย ย ย ย ย กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตได้พิจารณาและอนุมัติข้อความในแผ่นป้ายเมืองกลางบางโรง ดังนี้

ย

ย ย ย ย ย ย ย เมืองกลางบางโรง

ย ย ย ย ย ย ย บริเวณนี้มีกำแพงล้อมรอบเนื้อที่กว้าง ๘๐ เมตร ยาว ๑๒๐ เมตร ทิศใต้มีสระน้ำย ทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นท่าเรือย ย ย เดิมเป็นเมืองกลางบางโรง

ย ย ย ย ย ย พระยาณรงค์เรืองฤทธิ์ประสิทธิ์สงคราม(ทับย จันทโรจวงศ์) เป็นเจ้าเมืองตั้งแต่ พ.ศ.๒๓๙๑ - ๒๔๐๕ ย ย
พระยาถวิล(บุตรพระยาถวิล)เป็นเจ้าเมืองตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๐๕-๒๔๑๒และพระยาถวิล(น้องชายพระยาถวิล)เป็นเจ้าเมืองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๒ - ๒๔๓๓

ภาพนูนบนแผ่นป้ายเมืองกลางบางโรง

ย ย ย ย ย นายปรัชญา อภรณ์ อาจารย์ภาควิชาอุตสาหกรรมศิลป์ วิทยาลัยครูภูเก็ต ได้ร่างแบบภาพนูนเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๒๖ย ตามแนวที่นายสมหมาย
ปิ่นพุทธศิลป์ เลขานุการกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ย ย เสนอตามหลักฐานที่ค้นคว้าได้ในขณะนั้นย และมอบให้นายประสิทธิ์
ชินการณประธานกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตพิจารณาในชั้นสุดท้าย

ย ย ย ย ย ภาพนูนบนแผ่นป้ายเมืองกลางบางโรง

เป็นภาพคนกำลังแบกถุงบรรจุแร่ดีบุกขนลงเรือใบเสากระโดงหนึ่งหลักซึ่งจอดเทียบท่าเรือบริเวณเมืองกลางบางโรง ย ชายฝั่งมีกองถ่านพร้อมที่จะขนลงเรือ ย ย ย
ข้างเรือหนึ่งกำลังกินอ้อยอยู่ระหว่างสวนมะพร้าวและเรือนหลังคาจากของชาวถวิลบางโรง ชาวนากำลังให้ควายคู่ลากไถทำนา.

บรรณานุกรม

ดลละาย ทอทิพย์ อายุ ๔๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๒๙ หมู่ ๓ บ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอถวิล จังหวัดภูเก็ต ให้สัมภาษณ์ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ ย เมื่อวันที่ ๓๐
พฤศจิกายน ๒๕๒๗.

บันทึกงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต หน้า ๗๗ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๕ย ย ฉบับเขียน.

พงศาวดารเมืองพัทลุง โรงพิมพ์เจริญธรรม ย ๒๕๑๕,ย ๙๓ หน้า.

ยนะ วงศ์ลี อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๗๓ หมู่ ๓ บ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอถวิล จังหวัดภูเก็ต ให้สัมภาษณ์ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน
๒๕๒๗.

ลำดับผู้สืบสายโลหิตโดยตรงจากเจ้าพระยาสุรินทราชา(จันทร์) ต้นสกุลจันทโรจวงศ์ ย โรงพิมพ์แสงสว่าง ย ๒๕๐๕,ย ๖๗ หน้า.

สุนัย ราชภัณฑรักษ์ ย ย ท้าวเทพกระษัตรี ย โรงพิมพ์ศิริภัณฑอ็อพเซ็ทย ขอนแก่นย ๒๕๒๗,ย ๙๐ หน้า.

ย